

150 évvel ezelőtt jelent meg a Péch Antal által alapított Bányászati és Kohászati Lapok első száma

CSATH BÉLA okl. bányamérnök

1867-ig sem a magyar bányászat, kohászat problémáinak, vagy a külföldi szakágak új vívmányainak megvitatására, sem a magyar bányászati, kohászati ügyvitel, szaknyelv és a szakirodalom kialakítására nem volt lehetőség. A bányák, üzemek apparátusa – tekintettel arra, hogy a Selmeci Akadémia oktatási nyelve is német volt – németül tanulta meg és használta is a fogalmak, eljárások, gépi eszközök nevét. Ha szaklapot akartak olvasni, akkor ott volt az 1850-ben indult „Österreichische Berg- und Hüttenmännische Zeitung” vagy az 1851-ben indult, Leobenben kiadott „Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch”, vagy az 1853-tól megjelent „Österreichische Zeitschrift Berg- und Hüttenwesen” című folyóirat (1. kép). Magyar szerzők német nyelven írt cikkei is ezekben a folyóiratokban jelentek meg (Zsigmondy Vilmos az utóbb említett folyóiratban közölt cikket a ruganyos kaszékáról).



Inhalt: Einige Worte. — Das Mill. Handbrennen vom 17. Jänner. — Das f. f. Puddling- und Walzwerk zu Brünn (mit Beilage). — Statist. Nachweise der Zugsfälle in Oester. Steier. Kärnten. — Professionaltätigkeiten. — Eisenarbeiten.

Einige Worte
an den Leserkreis dieser Blätter.

enden Gegenständen, allein ohne denselben einander we-
sentlich veränderten Inhalt dieser drei Publicationen
zu berühren, schien es doch des Verloches werth zu sein.

1. kép: Az *Österreichische Zeitschrift Berg- und Hüttenwesen* 1. szám impressuma

A Bányászati és Kohászati lapok megalapítását kiváltó események

Szentkirályi Zsigmond bánya-kohómérnök az 1841-ben megjelent „Az erdélyi bányászat ismertetése” c. művében (2. kép) – mely az első magyar nyelven megjelent bányászati szakmunka volt – említi elsőként a magyar nyelvű bányászati szaklap megjelenetésének szükségességét, egy folyóirat kiadásának formájában. A „betű erejében bizakodva” 1844-ben és 1846-ban „Erdélyi bányakalendárium”-ot szerkesztett.

Péch Antal bányamérnök (3. kép) nevéhez fűződik a „Bányászati és Kohászati Lapok” megalapítása.

Életéről röviden: az 1848-as szabadságharcban a kőművbányai pénzverdének Debrecenbe, majd onnan Nagybányára való mentésével szerzett jelentős érdemeket. A világosi fegyverletételig Nagy András János tábornok oldalán harcolt. Hazafias tettéért való üldöz-
tetés elől emigrálnia kellett, ahonnan 1867 tavaszán, a



2. kép: Az erdélyi bányászat ismertetése c. könyv

kiegyezés után tért vissza. Hazatérve a megalakuló magyar pénzügyminisztérium bányászati osztályának titkára lett. Fő törekvései között szerepelt a korszerű magyar szaknyelv kialakítása, illetve egy szakfolyóirat megindítása.

Péch Antal célját előbb a Magyar Mérnök Egylet (MME) tagjaként próbálta megvalósítani. Az 1867 szeptemberében megjelenő MME kiadvány, „A Magyar Mérnök Egyesület Közlöny” első számában – a bányászati rovat vezetőjeként – „A zúzóércek előkészítésénél eredő fogyatékokról” szóló cikkével jelentkezett.

1867 novemberében „Indítvány egy magyar bányászati szaklap kiadása tárgyában” címmel javaslatot nyújtott be Lónyai Menyhért pénzügyminiszternek, melyben – részletesen ismertetve a leendő lap feladatait – támogatást próbált szerezni e vállalkozás számára. A legfontosabb feladatokat négy pontban foglalta össze:

Elsőképpen „megállapítani az idővel létrejövendő bányászati és kohászati irodalom műszavait, tért nyitva a kitűnőbb magyar szakférfiaknak, hogy tanulmányaikat és tapasztalataikat a közjó érdekében közzé tehessek, megvitathassák, melyek időszerűen felmerülnek és alkalmat leljenek, hogy a kérdéshez minden-



3. kép: Péch Antal

ki, ki arra képesnek érzi magát hozzászólhasson”.

Másodszor: „hazai bányászatunkat ismertesse, egyes bányák, kohók és más, a bányászathoz tartozó művek leírását adja, nevezetesebb tüneményeket köz tudomásra hozzon”.

Harmadjára: „a külföldi szaklapokban felmerülő érdekes jelenségeket ismertesse, külföldi bányák és intézetek leírását adja, a legújabb találmányokat regisztrálja.”

Negyedjére: „a hivatalos hirdetések, a magán értesítések és terményárak közlése”.

Előterjesztését azonban – talán a kért évi 1000 forintnyi támogatás, vagy a cél meg nem értése miatt – „nem engedélyezett” felirattal kapta vissza.

Félix Antal bánya-kohómérnök, aranyidkai kohó főnök a „Magyarország Anyagi Érdekei” című hetilap 1867. november 17-i számában feliratot intéz „a magyar bányászat, kohászat szakfőnökei és barátaihoz”, melyben a szakírók és minisztérium pártfogásába ajánlja a magyar bányászati-kohászati szaklap megteremtését. Véleménye szerint az MME közlönyétől független kiadvány szükséges a magyar bányászati-kohászati szakirodalom kialakításához. Az akció nem járt sikerrel.

A BKL megalapítása

Péch Antal viszontválaszul habozás nélkül elhatározta, hogy a lapot azonnal létrehozza saját erejéből (saját vállalkozásban, saját kockázatára, egyetlen fillér tőke, vagyon és pénz nélkül). A jövőbe vetett töretlen bizalommal készítette elő a lap megjelenését és indította el 150 éve az első magyar nyelvű bányászati szaklapot, sokat téve ezzel a bányászati szaknyelv megerősítésére érdekében. A „Bányászati és Kohászati Lapok” (BKL) első száma 1868. január 15-én jelent meg (4. kép).

Megjelenését tekintve csak három folyóirat előzte

BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI LAPOK.

Megjelen minden hónap közepe és végén.
 Előfizetési ár: egy évre 6 frt
 fél évre 3 frt
 negyed évre 1 frt 50 kr.

Az előfizetési pénzek,
 és minden költségek a szerkesztőbizottság
 a pénzügyminisztérium XVI. ügyosztályában.

Szerkesztői üdvözlés.

Midőn a „bányászati és kohászati lapok” első évi folyamát megkezdve először van szerkesztői tisztelt olvasóinkat e téren üdvözölhetni, sajtósági érzet fogja el koblemet; vegyülete az öröme és aggodalomnak; öröm a felett, hogy sikerült végre e lapot létre hozni, mely a köztünk lévő eddigi szellemi kapcsolatot szorosabbra fűzni s megerősíteni hivatva leendő; de egyszerre mind aggodalom lapunk jövőjére nézve.

segéd tudományai körében fekvő eszmék megvitatása, – a hazai érdekes jelenségek, tapasztalatok és kísérletek ismertetése, egyes vidékeink földtani leírása, bányászati s kohászati üzemünk jellemzésének, s az ezeknél alkalmazott gépek és épületek rajzainak közlése; továbbá a nevezetesebb külföldi bányák, kohók, találmányok tapasztalások, s minden érdeklélő bíró jelenségek ismertetése, és ezeken kívül bányaterményeink kelendőségének mozzanatai, és a szakunkat ér-

4. kép: A BKL első száma

meg a BKL-t: a svéd „Jernkontorets Annaler” 1817-ben, az orosz „Gornij Zsurnal” 1825-ben és a már említett „Österreichische Berg-und Hüttenmännische Zeitung” 1850-ben.

Az életben maradt BKL jelentette a magyar bányászati és kohómérnöki társadalom összefont kapcsolatát. A BKL számai szerény terjedelmük ellenére nagy mennyiségű híryaneggal segítettek a most már magyarrá vált bányászatot, kohászatot és annak szakembereit.

Péch Antal laptulajdonosként három éven át szerkesztette a lapot. A 193 előfizetőtől bejövő (6 frt-os) előfizetési díjak és a hirdetésekbe befolyt összeg szerényen, de fedezte a kiadási költségeket.

Az első évfolyam szerzői között találjuk *Péch Antalt*, *Kerpely Antalt*, *Mikó Bélát*, *Winkler Benőt* és *Hauch Antalt* professzorokat, *Liszky Gusztávot*, *Félix Antalt*, báró *Mednyánszky Dénes* selmeci főbányagrófot, az akadémia igazgatóját.

1870. október 3-án *Péch Antal* – aki addig egy személyben a lap kiadója, szerkesztője és főmunkatársa volt – felajánlja a BKL tulajdonjogát és szerkesztését a selmeci Bányászati Akadémiának. (Indoklás: mint a bányászat, kohászat újjászervezője az év nagy részét kénytelen Pesttől távol tölteni, így nem tudja a BKL szerkesztést folyamatosan ellátni). Tette ezt akkor, amikor a lap élete és jövője már biztosítva volt. 1871-től a BKL a selmeci Bányászati Akadémia tulajdonába került és közlönyként jelent meg. Szerkesztői: *Kerpely Antal*, *Farbaky István* professzorok, akik az oktatás mellett küzdöttek a magyar szaknyelvért. A széles látókörű, nagy nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező szakértők munkájának eredményeként a BKL egyre inkább betöltötte azt a szerepet, melyet alapítója, *Péch Antal* szánt neki, valóban a magyar bányászati, kohászati szakirodalom fórumává, a hazai bányászati-kohászati fejlesztésének eszközévé vált.

Meg kell emlékezni a selmeci Joerges Ágost könyvkereskedő és nyomdász cégről, mely hat évtizeden keresztül híven és odaadóan szolgálta a bányászati, kohászati szakirodalom ügyét: 1874 és 1902 között itt készültek a BKL példányai.